

مأخذشناسی توصیفی

آینده پژوهی

(جلد اول)

گردآوری و تألیف

اکرم ملک‌نژاد

۱۴۰۰

سرشناسه

: ملک‌نژاد، اکرم، ۱۳۶۰ -

عنوان و نام پدیدآور

: مآخذشناسی توصیفی آینده‌پژوهی / گردآوری و تالیف اکرم ملک‌نژاد.

مشخصات نشر

: رودان: دومینو، ۱۴۰۰ -

مشخصات ظاهری

: ج.

شابک

: دوره: ۱-۶-۹۸۲۹۵-۶۲۲-۹۷۸؛ ج. ۱: ۸-۷-۹۸۲۹۵-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی

: فیپا

موضوع

: آینده‌پژوهی -- کتابشناسی

Forecasting -- Study and teaching -- Bibliography

رده بندی کنگره

: Z۵۹۹۰

رده بندی دیویی

: ۰۱۶/۰۰۳۲

شماره کتابشناسی ملی

: ۸۶۶۵۴۰۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی

: فیپا

انتشارات دومینو
دومینو

مآخذشناسی توصیفی آینده‌پژوهی (جلد اول) اکرم ملک‌نژاد

مدیر تولید: محمد انصاری

صفحه‌آرا: اکرم ملک‌نژاد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک دوره: ۱-۶-۹۸۲۹۵-۶۲۲-۹۷۸

شابک جلد اول: ۸-۷-۹۸۲۹۵-۶۲۲-۹۷۸

قیمت: ۱۶۵/۰۰۰ تومان

قیمت دوره: ۲۹۰/۰۰۰ تومان

شماره تماس: ۰۹۱۷۵۵۰۱۷۵۶، ۰۹۳۶۴۵۳۲۱۴۸

حق چاپ و نشر برای انتشارات دومینو محفوظ است.

مقدمه ناشر

برای معرفی و شناخت این کتاب از دو زاویه می‌توان به این کتاب نگاه کرد. زاویه اول، ساختار کتاب است و زاویه دوم محتوا و موضوع کتاب. ساختار کتاب ماهیتی مآخذشناسی دارد. به این معنا که ترکیبی از کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌هاست؛ یعنی سه شاخص کتاب‌شناسی، مقاله‌شناسی و پایان‌نامه‌شناسی با هم ترکیب شده و عنوان «مآخذشناسی» برای مجموع این سه عنوان انتخاب شده است. از آنجایی که مؤلف در حد بضاعت، عرف و حقوق اقتباس و استناد به معرفی، خلاصه، چکیده، نتیجه‌گیری و فهرست مطالب مآخذ مربوطه پرداخته، عنوان «توصیفی» را برای این مآخذشناسی برگزیده است. موضوع این کتاب نیز آینده‌پژوهی است که در متن کتاب به‌طور مفصل به آن پرداخته شده است. ما در این مقدمه، از زاویه اول، یعنی ساختار کتاب که ماهیتی مآخذشناسی دارد به معرفی این کتاب می‌پردازیم.

فواید مآخذشناسی

۱- مآخذشناسی‌ها روشی برای کل‌نگری، در یک رشته‌ی علمی

یکی از شاخص‌های مهم تفکر در یک موضوع یا رشته علمی، جامع‌نگری یا کل‌نگری است. از کل‌نگری در دانش و رشته‌ی علمی به‌عنوان یکی از مصادیق مهم کل‌نگری یاد می‌شود. کل‌نگری در یک رشته علمی به معنای بررسی و سنجش همه‌ی ابعاد، زوایا و جوانب یک رشته‌ی علمی است. شخص کل‌نگر می‌تواند ارتباط بین مفاهیم، واژه‌ها و گرایش‌های یک رشته علمی را بهتر درک کند و خودش بین گرایش‌ها و مفاهیم آن ارتباط ایجاد کند. نه‌تنها بین مفاهیم و گرایش‌های یک رشته علمی، بلکه ارتباط بین رشته‌های مختلف علوم را بهتر درک می‌کند. نقطه مقابل کل‌نگری در یک رشته علمی، یک زاویه از علم را دیدن و یک گوشه‌ای از علم را خواندن است. البته منظور ما از کل‌نگری این نیست که به جزئیات یک رشته علمی توجه نکرد و نسبت به آن‌ها بی‌تفاوت بود، بلکه کل‌نگری می‌تواند مقدمه یا مکمل توجه به جزئیات در یک رشته علمی باشد.

یکی از روش‌های کل‌نگری در یک رشته‌ی علمی، شناخت مآخذها (کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌ها) موجود و مربوط به آن رشته علمی است. فرض کنید دانشجویی در ابتدای ورود به رشته دانشگاهی خود بداند در آن رشته علمی در ایران چند جلد کتاب، چند مقاله و چند پایان‌نامه وجود دارد؛ و این مآخذ چه سرفصل‌هایی دارند، چکیده، خلاصه و موضوع این مآخذ درباره چیست؟ چه مقدار از دانش موجود در این رشته‌ی دانشگاهی در طول مدت تحصیلش به او گفته می‌شود؟ چرا این سرفصل‌ها انتخاب شده است و چرا سرفصل‌های دیگر تدریس

نمی‌شود؟ سؤال‌هایی از این قبیل تأثیر زیادی بر فکر و نگرش او نسبت به آن موضوع علمی دارد. فکر او را نسبت آن رشته علمی باز می‌کند و نگرشی جامع و کلی نسبت به آن رشته علمی پیدا می‌کند. رویش چنین سؤال‌هایی نتیجه‌ی فکر کل‌نگر است که شناخت مقدار و موضوع مآخذهای موجود در یک رشته علمی یا به تعبیری دیگر، شناخت همه‌جانبه از ابعاد و زوایای یک رشته علمی، می‌تواند باعث رویش چنین سؤال‌هایی شود و مآخذشناسی‌ها پاسخی برای چنین سؤال‌هاست.

درواقع مطالعه مآخذشناسی توصیفی، این شناخت همه‌جانبه از ابعاد و زوایای یک رشته علمی را به اندیشه خواننده کتاب تزریق کرده و افق فکر دانشجو را از سرفصل‌های تعیین‌شده و مطالب تدریس شده در کلاس درس بالاتر برده و باعث می‌شود، دانشجو از زوایای بالاتری به یک رشته علمی نگاه کند. او خودش را محدود به سرفصل‌های نظام آموزشی نمی‌بیند، محدودیت‌های فکری او کنار رفته و علاوه بر کسب دانش موجود می‌تواند تا حدودی سیاست‌های اعمال‌شده در آن رشته علمی را تحلیل کند و به نقد و بررسی آن‌ها بپردازد.

۲- مآخذشناسی‌ها روشی برای انسجام اندیشه در یک رشته علمی

علاوه بر کل‌نگری که به شرح آن پرداختیم، یکی دیگر از شاخص‌های مهم تفکر و اندیشه در یک موضوع علمی، میزان نظم و انسجام اندیشه است. انسجام در گفتار، انسجام در کتاب، انسجام در ادبیات علمی یک رشته دانشگاهی، انسجام در سرفصل‌های تعیین‌شده توسط نظام آموزشی و... از مطلوب‌ترین موادی است که باید به آن‌ها توجه شود و یکی از اولویت‌هایی است که دانشجو، پژوهشگران، علاقه‌مندان به یک رشته علمی و از همه مهم‌تر سیاست‌گذاران علم باید به آن اهتمام ویژه‌ای داشته باشند. چراکه انسجام در علم و دانش، کیفیت، تأثیرگذاری و به تعبیری مناسب‌تر بهره‌وری علمی را افزایش می‌دهد. همچنین درک ارتباط بین مفاهیم را آسان‌تر و نتیجه‌گیری‌ها را مطلوب‌تر می‌نماید. مآخذشناسی‌ها چنانچه محتوای خود را به تفکیک موضوع دسته‌بندی کنند تا حد زیادی می‌توانند انسجام اندیشه را در یک رشته علمی محقق سازند.

۳- مآخذشناسی‌ها و کمک به تحقیق و پژوهش

از یدیهی‌ترین فواید مآخذشناسی‌ها و کتاب‌شناسی‌ها که نمی‌خواهم زیاد به شرح آن بپردازم کمک به پژوهشگران در انجام تحقیقات و پژوهش‌هاست.

«در بیانیه‌ای که از طرف کتابخانه کنگره [در سال ۱۹۵۰] صادر شد خلاصه اهداف و وظایف کتابشناسی به این شرح اعلام گردید:

۱. هدف کتابشناسی این است که تا حد ممکن برای پژوهشگران، محققان و مربیان امکان شناخت آنچه انتشار یافته و تغییرات و تحولات در زمینه نشر را در هر یک از میدان‌های تخصصی در همه جای دنیا فراهم آورد؛
۲. به تحقیقات و اجرای طرح‌های موفق یاری رساند؛
۳. به اشاعه اطلاعات و معلومات و اعتلای دانش‌ها در زمینه‌های گوناگون کمک کند.^۱

۱. الهوش، دکتر ابوبکر محمود، «المدخل الی علم البیبلو غرافیه»، درآمدی بر علم کتابشناسی - (چاپ اول: المکتب الاکادمیه، مصر، ۲۰۰۱ میلادی) - تلخیص و ترجمه: حسین علیقیان

فهرست مطالب

بخش اول: نظریه‌ها و تئوری‌های آینده‌پژوهی ۲۱

فصل اول: آینده‌پژوهی؛ مبانی و مقدمات ۲۳

- ❖ کتاب- مبانی آینده‌پژوهی: ارزش‌ها، عینیت‌گرایی و جامعه خوب: علم انسانی برای عصر جدید ۲۳
نویسنده: وندل بل؛ مترجم: معصومه کاظمی؛ مترجم: فهیمه لسان‌طوسی
- ❖ کتاب- مبانی آینده‌پژوهی: تاریخچه، اهداف و دانش: علم انسانی برای عصر جدید ۲۹
نویسنده: وندل بل؛ مترجم: مصطفی تقوی؛ مترجم: محسن محقق
- ❖ کتاب- مبانی آینده‌پژوهی ۳۹
نویسندگان: دکتر یوسف محمدی مقدم، زهرا افشار، آذر اسلامی
- ❖ کتاب- آینده‌پژوهی: مبانی و رویکردها (مجموعه مقالات در مباحث علمی جدید) ۴۰
گردآورنده: سحر چکاوک
- ❖ کتاب- مبانی آینده‌پژوهی (جلد اول: تاریخچه، اهداف، علوم) ۴۱
مترجم: ابوالفضل توکلی
- ❖ کتاب- مبانی آینده‌پژوهی: تاریخچه، اهداف و دانش: علم انسانی برای عصر جدید ۴۲
نویسنده: وندل بل؛ مترجم: مصطفی تقوی، محسن محقق
- ❖ مقاله- آینده‌پژوهی، الزامات و الگوها ۴۶
نویسنده: حسین عساریان نژاد
- ❖ مقاله- الفبای آینده‌پژوهی ۴۸
نویسنده: عقیل ملکی فر و حکاکان
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: رهنما ۴۹
نویسنده: صادق پیمان‌خواه
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: بصیرت‌های آینده‌پژوهان حرفه‌ای ۵۱
نویسنده: مصطفی تقوی
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: آینده‌پژوهی در سازمان ۵۲
نویسنده: مصطفی تقوی
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: بصیرت‌های آینده‌پژوهان حرفه‌ای ۵۴
نویسنده: مصطفی تقوی
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: تحلیل روند ۵۵
نویسنده: مصطفی تقوی
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: رهنما ۵۶
نویسنده: صادق پیمان‌خواه
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: روش سناریو ۵۷
نویسنده: امیر ناظمی
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: روش‌شناسی آینده‌پژوهی ۵۹
نویسنده: عبدالرحیم پدram
- ❖ کتاب- مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: آشنایی با آینده‌پژوهی ۶۱
نویسنده: عبدالرحیم پدram

فصل دوم: روش‌شناسی در آینده‌پژوهی ۶۳

- ❖ کتاب- دانشنامه بزرگ روش‌های آینده‌پژوهی ۶۳
نویسنده: جروم کلیتون گلن؛ مترجم: مرضیه کیقبادی
- ❖ کتاب- دانشنامه بزرگ روش‌های آینده‌پژوهی ۶۶
نویسنده: تئودور جی. گوردون؛ مترجم: مرضیه کیقبادی
- ❖ کتاب- مرجع روش‌شناسی آینده‌پژوهی (ج ۲) ۷۲
نویسنده: تئودور جی. گوردون؛ مترجم: ابودر سیفی کلسان
- ❖ کتاب- مرجع روش‌شناسی آینده‌پژوهی (ج ۳) ۸۰
نویسنده: تئودور جی. گوردون؛ مترجم: ابودر سیفی کلسان

- ❖ مقاله - آینده و سناریونگاری - طبقه بندی روش ها و دسته بندی سناریوها..... ۸۶
نویسنده: ابراهیم حاجیانی، محمود قساع
- ❖ مقاله - معیارهای ارزیابی روش شناختی تکنیک های مطالعات آینده..... ۸۸
نویسنده: ابراهیم حاجیانی
- ❖ مقاله - مختصات روش شناختی فرا رشته آینده پژوهی به مثابه یک فرایارادایم یکپارچه..... ۸۹
نویسندگان: مهدی فاتح راد، محمدرضا جلیوند، محمد مهدی مولایی، سعید سمعی، لیلا نصرالهی وسطی
- ❖ کتاب - نگاهی به روش های آینده پژوهی (معرفی شش تکنیک مهم و پر کاربرد در آینده پژوهی)..... ۹۲
نویسنده: مرضیه کیفیادی
- ❖ کتاب - آینده پژوهی مروری بر روش های منتخب..... ۹۴
نویسندگان: سعید خزایی، امیر ناظمی، امیر هوشنگ حیدری
- ❖ کتاب - مروری بر روش های پیش بینی در آینده پژوهی..... ۹۶
گردآورنده: محمدرضا جلیوند، حسن اشتیری
- ❖ کتاب - دانشنامه روش های آینده پژوهی..... ۱۰۱
نویسندگان: مصطفی حسینی گلکار، سمیه نوری حکمت، رضا دهنویه
- ❖ کتاب - آینده پژوهی: فنون و روش ها..... ۱۰۲
گردآورنده: سحر چکاوک
- ❖ کتاب - تحلیل لایه لایه ای علت ها (نظریه و مورد کاوی های یک روش شناسی یکپارچه و متحول ساز آینده پژوهی (مجموعه مقالات))..... ۱۰۳
نویسنده: سهیل عنایت الله
- ❖ کتاب - تحلیل لایه لایه ای علت ها - نظریه و مورد کاوی های یک روش شناسی یکپارچه و متحول ساز آینده پژوهی (مجموعه مقالات)..... ۱۰۷
موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی
- ❖ کتاب - آینده پژوهی (مفاهیم، روش ها، کاربردها)..... ۱۰۸
نویسندگان: امید احمدی، زینت فانی، ابوالفضل خوشحال
- ❖ کتاب - آینده پژوهی: علم و هنر خلق آینده (نگاهی به مفاهیم، رویکردها و روش ها)..... ۱۱۳
نویسنده: مرضیه فخرایی
- ❖ کتاب - دلفی روشی برای تحقیق، تصمیم گیری و آینده پژوهی..... ۱۱۵
نویسندگان: کامران فیضی، منصور ایران دوست
- ❖ کتاب - آینده پژوهی پیشرفته (نگاهی ژرف تر به اصول، مبانی و روش های آینده پژوهی)..... ۱۱۷
نویسنده: ادوارد کورنیش
- ❖ کتاب - مبانی آینده پژوهی و روش های آن - سعید خزایی..... ۱۲۷
نویسندگان: سعید خزایی، امیر ناظمی، امیر هوشنگ حیدری
- ❖ کتاب - آینده پژوهی (مبانی، مفاهیم و روش ها)..... ۱۳۷
نویسندگان: محمد ابراهیم مداحی، عباس کاراوند
- ❖ کتاب - نو اندیشی برای هزاره ی نوین (مفاهیم، روش ها و ایده های آینده پژوهی)..... ۱۳۹
نویسنده: ریچارد اسلانر
- ❖ کتاب - سفر به آینده (آینده پژوهی، مفاهیم، مبانی و روش ها)..... ۱۵۴
نویسنده: رضا خاشعی
- ❖ کتاب - دستینه روش های آینده پژوهی..... ۱۶۰
نویسنده: مصطفی حسینی گلکار

فصل سوم: آینده پژوهی و سناریو نویسی..... ۱۶۳

- ❖ کتاب - آینده پژوهی و سناریو نویسی کاربردی..... ۱۶۳
نویسنده: علی ستاری خواه
- ❖ کتاب - آینده پژوهی و تجزیه و تحلیل سناریو..... ۱۶۵
نویسنده: Hannah Kosow- Robert Gabner
- ❖ کتاب - آینده پژوهی و تجزیه و تحلیل سناریو..... ۱۶۹
نویسنده: هانا کوزو؛ نویسنده: روبرت کاسترا
- ❖ کتاب - توسعه استراتژی: آینده پژوهی و سناریو پردازی..... ۱۷۲
نویسنده: اولف پیلکان